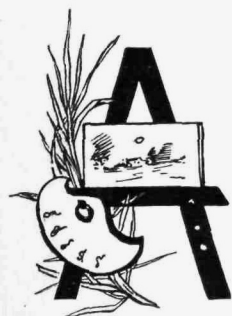

ΣΠΕΤΣΩΝ ΠΕΝΘΙΜΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

ΑΛΟΤΕ, πρὸ πεντηκονταετίας, ὅτε εἴχομεν ὀλιγώτερα σχολεῖα καὶ ὀλιγωτέρας παιδαγωγικὰς μεθόδους, ὀλιγώτερας βιβλιοθήκας, ὀλιγώτερα τυπογραφεῖα καὶ ὀλιγώτερα βιβλιοπωλεῖα, ὀλιγώτερας ἐφημερίδας, ὀλιγώτερα περιοδικά, ὀλιγώτερου συλλόγου, ὀλιγώτερα ἐκπαιδευτηρίων προγράμματα καὶ ὀλιγώτερου δασκάλους, ἀνθρώπινους μηχανὰς ἀκαταπαίστως ἐργαζομένας, χάριν πάντοτε τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ σωρηδὸν ἐξαγούσας συντακτικά, γραμματικά καὶ παντοειδεῖς διδακτικὰς φυλλάδας, ἐνὶ λόγῳ ὅτε ἡ ταπεινὴ τῶν πατέρων ἡμῶν παιδεία δὲν εἶχεν εἰς ἐτὶ περιθλιθὴ λαμπρὰν θεατρικὴν στολὴν, ἡ ἡμετέρα κοινωνία ἐξ ἡ μάλλον ἢ σήμερον πνευματικῶς. Καὶ αὐτοὶ ἐτὶ οἱ ἄνδρες τοῦ ἀγῶνος, στρατιωτικὴ ἢ πολιτικὴ, οἱ οὐχὶ ἐν πανεπιστημίοις, ἀλλ' ἐν στρατοπέδοις, σκληραγωγίαις καὶ κακουχίαις ἐκπαιδευθέντες, ἀποχωροῦντες τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἢ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, ἐθεώρουν τὸ ἔργον αὐτῶν ἡμιτελές, εἰ μὴ προσήνεγκον πνευματικὴν τινα συμβολὴν τῇ ἀναγεννωμένῃ Ἑλλάδι. Οὕτως ὁ Χ. Περραιβός, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Χ. Βυζάντιος, ὁ Φραντζῆς, ὁ Φωτάκος, ὁ Γενναῖος Κολοκοτρώνης, ὁ Σπηλιόδης, ὁ Νικόδημος, ὁ τοῦ Δήμου ποιητὴς Σ. Τρικούπης, ὁ Ι. Φιλῆμων—, ἐκ τῶν μεγάλων ἀθλητῶν τῆς διαπρεπούσης τότε δημοσιογραφικῆς παλαίστρας—, καὶ ἄλλοι, ὡς ὁ Κριτοβουλίδης, ὁ Σωνιέρης, ὁ Σουρμελής, ὁ Φωτεινὸς ἐν Λειψία, πάντες ἐξιστόρουν διὰ διαφόρων συγγραφεῶν Ἱστορίων, Ἀπομνημονευμάτων, Δοκιμῶν τὰ κατὰ τὴν μέγαλην ἡμῶν πολιτικὴν ἐποποιίαν, ἕκαστος ἐν ᾧ ἠδύνατο μέτρω. Πλεῖστα δὲ δημοσιεύματα, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας ἀναγόμενα, ὡς τὰ Ὑδραϊκά, τὰ Σπετσιωτικά,

ἡ Συνοπτικὴ ἱστορία τῶν ῥήσων Σπετσῶν, Ὑδρας καὶ Παρῶν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἀπὸ τοῦ 1841—1861 δημοσιευόμενα, εἰσὶν ἐνδεικτικὰ τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε ἐθνικοῦ φρονήματος, καί, ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ σήμερον, ἀριδῆλως μαρτυροῦσιν ὅπως τοῦτο κατέπεσεν.

Ἄλλοτε, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅτε δὲν εἴχομεν μαρμάρινα πολυτεχνεῖα καὶ Καλῶν Τεχνῶν συλλόγους, καὶ ἐταιρεῖας, καὶ μουσεῖα, καὶ διδασκαλίσσας, καὶ παιδαγωγούς ἐκ τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, ἀνεύρισκέ τις ἐνίστοτε παρὰ ταῖς ἐκπαιδευμέναις κόραις καλλιτεχνικὸν τι αἶσθημα, οὐχὶ ἐφῆμερον, ἐκ τοῦ συρμού γεννηθὲν καὶ σὺν αὐτῷ σθεννύμενον, οὐχὶ ἠθικὸν μέρος τῆς προικὸς πρὸς σαγήνευσιν συζύγου, ἀλλ' ἀληθές, ἐξ ἐκείνων ἅτινα δεσπόζουσι παντός τοῦ βίου. Μεταξὺ τῶν ἀρίστων μαθητριῶν τοῦ τότε ἐνταῦθα ἐκ Βονωνίας ζωγράφου Ραφαήλ Τσέκκολη, καλλιτέχνη ἐγκρίτου ἀλλ' ἰδιοτρόπου πως τὴν ἐνδυμασίαν,—καθὸ φέροντος τὴν περιβολὴν τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ ὁμωνύμου καὶ πάντων τῶν ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως—, ἦτο ἡ τρίτη καὶ τελευταία κόρη τοῦ ἀτρομήτου ἐκείνου ἐκ Σπετσῶν εὐπατρίδου, ὅστις μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν διήλθε τὸν Ἀτλαντικὸν ἐπὶ ἀκατίου. Ἡ νεᾶνις, ἀκατάσχετον ἔχουσα πρὸς τὴν ζωγραφικὴν ἔρωτα, ἐζήτησε ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, ὁ δὲ πατήρ, καὶ περ ὢν ἀνὴρ ἀρχαϊκός, προθύμως ἔσπερξε νὰ πληρώσῃ τὸν διακαὴ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ πόθον. Ἀφικνεῖτο δὲ ἡ νεᾶνις εἰς Σιβιταβέκκιαν, καθ' ἣν ἡμέραν ἀπεδιβάζετο ἐκεῖ ὁ στρατὸς τῆς δημοκρατικῆς Γαλλίας, ὅπως πολέμησῃ τὴν ἐν Ῥώμῃ ἀνακηρυχθεῖσαν τότε (1849) δημοκρατίαν καὶ προσθήσῃ οὕτω μίαν ἐπιτερωδὴ ἀντίφασιν εἰς τὰς οὐκ ὀλίγας τῆς πολιτικῆς ἀσχημοσύνας. Ἡ γενναία ὁμῶς τοῦ ναυτικοῦ ἐκείνου κόρη οὐδόλως ἐπτόθη εὐρεθεῖσα αἴφνης ἐν μέσῳ πόλεως ἀναστάτου, ἀλλ' ὡς ἡ Διοτίμη τοῦ Πλάτωνος, ἀνδρικὴν περιθλιθεῖσα ἐνδυμασίαν, μετέβη εἰς Ῥώμην καὶ εἶτα ἐκείθεν εἰς Φλωρεντίαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς ἀποδυσμένη. Δυστυχῶς ὁ γάμος, ὃν μετὰ τοῦ διδασκάλου αὐτῆς συνεΐψεν, ἀπέβη ἀτυχής, ἐσπεῖ καταστρέψας ὑπαρξίν ἀληθῶς καλλιτεχνικὴν. Οὐ μόνον ὑπέστη αὕτη πικρίας ὡς

ΚΑΒΟΒΑΡΒΑΡΟΣ

Α'.

σύζυγος, ἀλλὰ καὶ πληγὴν ἀνίατον εἰς ὅ,τι ἡ μήτηρ ἔχει προσφιλέστατον, τὰ τέκνα, ἀπολέσασα θυγατέρα καὶ υἱόν, τὴν καλὴν τῆς μητρὸς τέχνην ἀσπασθέντα.

Ἐπὶ τῆς παραλλοῦ ἄκρας τῶν ἡρώϊκων Σπετσῶν ὥσει ἐπὶ βράχου ὑψοῦται μονήρης οἰκίσκος, ἔνθεν μὲν τὴν ἄξενον θάλασσαν βλέπων, ἔνθεν δὲ ὅ,τι μᾶλλον ὑπάρχει πένθιμον καὶ θλιβερόν, τὸ κοιμητήριον. Ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ ἐκεῖνῳ εἶχεν ἀποχωρήσει ἀπὸ πολλοῦ, ὡς ἐν μονῇ, γυνὴ νέα ἐτι τὴν ἡλικίαν, ζῶσα πλέον ἐν αὐτῇ. Ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἰδίᾳ τῆς *Θείας Κωμωδίας*, ἐζήτει τὴν λήθην τοῦ πόνου, ὃν ἀπαύστως διέτρεφε, περιποιουμένη καθ' ἐκάστην τὰ ἄνθη, ἅπερ περὶ δύο τάφων προσφιλῶν μετὰ στεργῆς ἐφύτευεν. Ἦτο ἡ καλλιτέχνις, ἡ ἀγωνιωῶς ἐρωτῶσα ἡ μᾶλλον ἀπελπιστικῶς ἐπαναλαμβάνουσα μετὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν *Μνημάτων* Φωσκόλου :

Σ' τὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσεων καὶ μέσα 'ς τὰ μνημεῖα,
Ποῦ δὲν διαμένουν ἄμοιρα παρηγορίας δακρύων,
Τάχα εἶν' λιγώτερος βαρὺς ὁ ὕπνος τοῦ θανάτου ;

Καὶ δικαίως ἐμερίμνα· οἱ δύο ἐκεῖνοι τάφοι ἐνέκλειον δι' αὐτὴν πᾶν ὅ,τι ἡγάπησεν ἐν τῷ κόσμῳ, τὴν τέχνην καὶ τὰ τέκνα, ἅτινα ἤλπιζε ν' ἀναδείξῃ καλλιτέχνας ὡς αὐτὴν· ἐκεῖ ἐνεταφιάσθησαν οἱ ὄνειροι, αἱ ἐλπίδες, πᾶσα αὐτῆς ἡ ὑπαρξίς· ἐκεῖ τέλος, τῇ 20 Μαρτίου 1900, καὶ ἡ μήτηρ τῶν τέκνων Ἰωάννου καὶ Σοφίας.

Ἦτο δὲ αὕτη ἡ Ἑλένη Ἀλταμούρα, τὸ γένος Μπούκουρη.

Ε. Κ. ΑΣΩΠΙΟΣ

★ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ★

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΗΡΑΝ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΣ

Ὁ Θεὸς εἶνε ὁ εὐφυνέστερος συγγραφεύς. Ἀφοῦ ἔγραψε τὸν περὶ λόγον — τὸν Ἀδάμ, — συνέθεσε καὶ τὴν ποίησιν — τὴν Εὐάν. Ἡ μάλιστα, ἀφοῦ ἔγραψε τὴν ἐπικὴν ποίησιν, ἡσυχολήθη καὶ εἰς τὴν τραγωδίαν, ἣν ἐξέδωκεν εἰς σχῆμα γυναικείας καρδίας.

★

Βλέπων ἐνίοτε καλλιτέχνηδας αἰτινες μαζί μὲ τὸ τάλαρτον τῆς τέχνης ἔχουν καὶ περισσὰ τὰ δῶρα τοῦ κάλλους, ἐσκέφθη τι τέλεια θὰ ἐξωγράφιζαν ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχουν ὡς μοῦδ' ἐλο τὸν... ἐαυτὸν των.

★

Δὲν ἡξέρω διατί ὁσάκις βλέπω χαμμίαν πενθεράν, μοῦ ἔρχεται πάντοτε εἰς τὸν ροῦν μία... αἰτίσις διαζυγίου.

★

Καὶ ὁ Ἔρως ἔχει τὴν γραμματικὴν του. Ὁ ξύρει τὸ πνεῦμα, περισπᾷ τὴν καρδίαν, συναίρει τὰς θελήσεις, ἐκθλίβει τὰς ἀναμνήσεις, συμπλέκει τοὺς βραχίονας καὶ ἐνίοτε προσπογράφει τὸ γαμήλιον συμβόλαιον.

ΔΙΚ

PEMOΣ καὶ ἀπλοὺς διαγράφεται ἐν τῇ κυανῇ δι-αυγείᾳ μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ Σαλαμίνιας θαλάσσης ὁ κάθος ἐκεῖνος, ὃν ὁ λαὸς καλεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον Καβοβάρβαρον.

Ἡ εὐχρος λέξις, ἣν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα αἱ γενεαὶ παρέδωκαν εἰς τὰς ἐπιγενεμένας ἀπὸ τῆς Ναυμαχίας, ἡ θορυβώδης καὶ γοργὴ ἀντήχησις, ἡ ὁποία δονεῖται ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ὀνομασίαν τοῦ Κάθου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μαζί μὲ τὸν γοργὸν παφλασμόν τοῦ Σαλαμίνιου κύματος τοῦ θραυμένου ἐπὶ τοῦ Καβοβαρβάρου καὶ τοῦ ὑπεράνω αὐτοῦ στενάζοντος ἀέρος τῆς Σαλαμίνος, ὅστις ἄλλοτε ἔχει πνεύση καὶ ὠθήσῃ τὰς τριήρεις ἐπὶ τοῦ Κάθου, — ὅλη ἡ συμφωνία αὕτη, μὲ φαίνεται ὡς μία παρατεταμένη διὰ μέσου τῶν χρόνων καὶ τῶν γενεῶν ἀντήχησις τῆς συντριβῆς ἐπὶ τοῦ Κάθου τῶν βαρβάρων, τῆς βαρβαρικῆς ἰσχύος, συντριβῆς δαιμονιώδους, ἣν τὸ κύμα καὶ ὁ ἀὴρ ἀντηχεῖ ἐπιμόνως καὶ ἦν ἡ ἡχώ τῆς λαϊκῆς ὀνομασίας, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἀντιβοᾷ ἀφελῶς εἰς τὴν λέξιν : Καβοβάρβαρος.

Καὶ ἐνῷ ἡ αἰωνίως ἀλλοιουμένη ὑγρὰ θάλασσα τῆς Σαλαμίνος, ἡ ἐγγλείουσα ἐντὸς τῆς τὴν ἡχώ τῶν συρράξεων, τῶν καταθυθίσεων, τῶν βῶν τοῦ θριάμβου καὶ τῶν βαρβάρων κραυγῶν τῆς πανωλεθρίας, ἀπλοῦται ἀπαθῆς, ζωηρῶς πηδῶσα καὶ σπεύδουσα νὰ γελάσῃ θορυβωδῶς μὲ τὸν φλοῖσθον τῆς εἰς τὸν Καβοβάρβαρον, οὗτος τοῦναντίον ἀκίνητος, ἡρεμος καὶ σταθερὸς ζῇ εἰς τὰ ὄνειρα τῶν ὥραιων ἐνδόξων ἀναμνήσεων, τῶν διαυγῶν, ὡς ἡ κυανόλευκος ἀτμοσφαῖρα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀπλοῦται, ὡς ἄψυχον σῶμα ἡρώος βωθεῦ ἐντὸς τῆς κυανολεύκου σημαίας κοιμωμένου. Ἀπλοῦται ἐντὸς τῆς θαλάσσης ὁ βραχίονας οὗτος τῆς Σαλαμίνος, εἰς τὸν γρόνον τοῦ ὁποίου συνετρίβη βάρβαρον ναυτικόν, ἀπλοῦται ἡρεμος, ἀπέναντι τῆς εἰς τὸ Ἀττικὸν βάθος χανομένης Ἑλευσίνος καὶ ἐγγλείει ὁ ἀθάνατος οὗτος Σαλαμίνιος βρα-